

~ ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ ~

УДК 330. 341.424: 339.9

DOI:10.32680/2409-9260-2022-5-6-294-295-105-113

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Зверяков М.І., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, Одеський національний економічний університет, Україна

e-mail: k.zet@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0039-5068

Грималюк А.В., доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, Одеський національний економічний університет, Україна

e-mail: andreigrim01@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8323-9193

***Анотація.** Метою статті є поєднання аналізу правової форми публічного управління з дослідженням його внутрішнього економічного змісту, пов'язаного з матеріальними виробничими відносинами та іманентними їм об'єктивними економічними законами. Методика дослідження базується на розмежуванні структури та динаміки політико-економічної системи, що послідовно проводиться Одеською школою економічної теорії. Результатом дослідження є визначення еталона ефективної політико-економічної системи, пов'язаного з «дзеркальною симетрією» її структурних та динамічних залежностей. Практична значущість результатів дослідження пов'язана з обґрунтуванням об'єктивної необхідності для України державно-капіталістичної моделі керованого розвитку, в якій громадське управління та адміністрування спрямовані на свідоме використання об'єктивних економічних законів для розвитку продуктивних сил.*

***Ключевые слова:** політико-економічний аналіз; публічне управління та адміністрування; державний капіталізм; керований розвиток; ліберальна модель управління; стихійний розвиток.*

METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THEORETICAL ANALYSIS OF PUBLIC GOVERNANCE AND ADMINISTRATION

Zveryakov Mikhail, Doctor of Economics, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Head of the Department of General Economic Theory and Economic Policy, Odessa National Economic University, Ukraine

e-mail: k.zet@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0039-5068

Grymalyuk Andrii, Doctor of Economics, Associate professor of the Department of General Economic Theory and Economic Policy, Odessa National Economic University, Ukraine

e-mail: andreigrim01@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8323-9193

***Abstract.** The purpose of the article is to combine the analysis of the legal form of public administration with the study of its internal economic content associated with material production relations and the objective economic laws immanent in them. The research methodology is based on the delimitation of the structure and dynamics of the political and economic system, which is consistently carried out by the Odessa School of Economic Theory, the starting point of which is the methodology of "preparing" economic phenomena by consistently delimiting their formal and real sides, such as, for example, legal form and objective economic content of property. Results of the study: 1. Determination of the standard of an effective political and economic system associated with the "mirror symmetry" of its structural and dynamic dependencies, which is achieved when the dynamic dependency directed "from top to bottom" includes all structural levels of the political and economic system in the sequence: public administration – objective production relations – the productive forces of society. 2. Disclosure of the specific historical nature of public administration and its political and economic content, due to the fact that, in the process of historical development, it is dialectically enriched with new definitions. For example, at this historical stage of development, public administration are called upon to realize themselves economically in the conscious use of objective economic laws in order to develop the productive forces. The practical significance of the research results for the economic policy of Ukraine is connected with the substantiation of the objective necessity of the state-capitalist model of managed development, in which public management and administration are aimed at the conscious use of objective economic laws for the development of productive forces*

***Keywords:** political-economic analysis; public management and administration; state capitalism; managed development; liberal model of governance; spontaneous development.*

JEL Classification: B410.

Постановка проблеми. Сучасна економічна теорія має у своєму розпорядженні великий корпус наукової літератури, в якій економіка досліджується як система влади [10; 11; 12; 13; 22; 24; 27; 28; 30; 31]. Однак у більшості випадків поняття влади розглядається в ній стосовно не до публічного управління та адміністрування, а до приватних та корпоративних економічних суб'єктів, і лише в другу чергу – стосовно публічного управління. Об'єктивна історична основа такої логічної послідовності корениться у самій політико-економічній структурі ринкової економіки [1; 2; 3; 9]. При цьому метод об'єктивно визначається предметом у тому сенсі, що логіка аналізу такої системи влади загалом відображає об'єктивні історичні умови ринкової економіки з іманентним їй товарним фетишизмом.

Що ж до літератури з публічного управління та адміністрування, то в ній у центрі уваги виявляється, перш за все, суто зовнішня, політико-правова форма публічного управління, тоді як його реальному політико-економічному змісту не приділяється достатньо уваги. Тому постає проблема з'єднання аналізу цієї зовнішньої форми публічного управління з дослідженням його внутрішнього економічного змісту, пов'язаного з матеріальними виробничими відношеннями та іманентними їм об'єктивними економічними законами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практично всі численні школи та напрямки економічної думки, починаючи з меркантилізму і закінчуючи сучасним неокласичним «мейнстримом», так чи інакше неминуче торкаються проблем публічного управління та адміністрування. Понад те, «мейнстрим» сучасної економічної теорії включає особливий розділ, який займається аналізом впливу чинників публічної політики на економічну стратегію держави. Цю свою складову частину неокласика власне і називає «політичною економією», надаючи цій назві вкрай вузький сенс. Оскільки при цьому розглядається насамперед негативний вплив політичних факторів на економічні рішення держави, неважко зробити неоліберальний висновок про те, що державі краще взагалі менше втручатися в економіку.

З іншого боку, широку популярність здобула у ХХ столітті теорія так званого «відділення влади від власності». Прикладом цього підходу може бути концепція «нового індустріального суспільства» Джона Гелбрейта. Носієм реальної влади у Дж. Гелбрейта постає техноструктура великих корпорацій [16], мети якої у чомусь збігаються, а в чомусь можуть не співпадати з інтересами суспільства. На думку Дж. Гелбрейта, державна влада повинна втручатися тоді, коли ці цілі не збігаються [17; 18]. Аналогічна логіка аналізу характерна і для його більш ранніх робіт. Держава розглядається тут як урівноважуюча сила, яка покликана своїм втручанням компенсувати фактичну нерівновагу влади таких економічних суб'єктів, як, наприклад, фермери та великі корпорації [15]. При такому підході як первинний, вихідний пункт виступає влада корпорацій і, насамперед, корпоративної техноструктури, а публічній владі відводиться лише вторинна, компенсуюча роль.

Деяко інакше підходить до цих питань Макс Вебер, який розглядає державну бюрократію як один із проявів процесу раціоналізації та послідовно розмежовує поняття легітимності та легальності. Макс Вебер використав поняття легітимності для характеристики соціального порядку, який завдяки своєму престижу встановлює зразок поведінки та диктує індивідам обов'язкові вимоги [32]. Тим самим М. Вебер послідовно відрізняє легітимність як реальну значимість соціального порядку для поведінки людей від легальності як чисто формальної відповідності юридичним законам цієї країни [25; 29].

У другій половині ХХ століття проблема кризи легітимності опинилася у центрі уваги Франкфуртської школи. Найбільш яскравим прикладом можуть служити роботи Ю. Хабермаса [19; 20]. Однак Ю. Хабермас зводить проблематику легітимації до питання про критичне громадське обговорення цінностей, що узаконюють соціальний порядок. Така постановка проблеми легітимації логічно веде в кінцевому рахунку до його знаменитої концепції так званої комунікативної дії» [21].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. У літературі з публічного управління та адміністрування важко виявити методологічні основи аналізу об'єктивного економічного змісту публічного управління, оскільки тут, як уже зазначалося вище, основна увага зосереджена на його суто зовнішній, політико-правовій формі, а його об'єктивному економічному змісту, пов'язаному із системою виробничих відносин, не приділяється достатньо уваги.

Мета дослідження. Метою статті є визначення теоретичних основ аналізу зовнішньої, політико-правової форми громадського управління та адміністрування у діалектичному

взаємозв'язку з його об'єктивним економічним змістом, який утворюють матеріальні виробничі відносини та іманентні їм об'єктивні економічні закони.

Основний матеріал. Найважливішою методологічною основою вирішення цього непростого наукового завдання є розмежування структури та динаміки політико-економічної системи, яке послідовно проводить Одеська школа економічної теорії. При цьому треба враховувати, що вихідним пунктом наукової школи, що склалася в Одесі ще у другій половині ХХ століття, є методологія своєрідного «препарування» економічних явищ за допомогою послідовного розмежування їхньої формальної та реальної сторін. Насамперед, йдеться про послідовне розмежування правової форми та об'єктивного економічного змісту власності. Наслідуючи цю методологію аналізу, Одеська школа розглядає економічний зміст власності як систему об'єктивних виробничих відносин. Тим самим вона подумки «препарує» феномен власності, послідовно відокремлюючи об'єктивний зміст від вольових відносин, що утворюють правову форму власності [4; 8].

Протелогіка послідовного наукового сходження від абстрактного до конкретного, іманентна політичній економії, припускає, що за таким аналітичним розмежуванням має слідувати синтез об'єктивної та вольової сторін єдиної політико-економічної системи. Одеська школа розробила методологічну основу цього синтезу, пов'язану з послідовним розмежуванням структури та динаміки економічної системи, що дозволяє логічно послідовно інтегрувати вольовий фактор у предмет політичної економії [6]. Така діалектична єдність аналізу та синтезу дозволяє краще зрозуміти динамічну сторону політико-економічної системи. Тому методологія розмежування структури та динаміки політико-економічної системи дозволяє Одеській школі категоріально сформулювати свій науковий підхід до економічного аналізу публічного управління та адміністрування в Україні.

Як відомо, виробничі відносини утворюють економічну форму, а продуктивні сили – технологічний зміст кожного даного історично визначеного способу виробництва. Це положення виходить із того, що саме залежність від продуктивних сил надає виробничим відносинам їхнього об'єктивного характеру, що робить їх незалежними від волі та бажання людей. Люди змушені вступати в ці відносини, незалежно від того, хочуть вони цього чи ні. Ця незалежність від суб'єктивної волі і виділяє їх із широкого спектра суспільних відносин, що і дозволяє розглядати їх як об'єктивний базис суспільства. Вони не залежать від волі та бажання людей саме тому, що визначаються зрештою рівнем та характером розвитку продуктивних сил. Не воля і бажання людей визначають виробничі відносини, а, навпаки, виробничі відносини визначають зрештою волю та бажання людей.

З одного боку, для вольових відносин виробничі відносини виступають як об'єктивний базис і в цьому сенсі утворюють економічний зміст суспільства, а з іншого боку, вони у свою чергу виступають як економічна форма розвитку продуктивних сил цього товариства. Так само, як вольові відносини утворюють політико-правову форму розвитку виробничих відносин, і самі виробничі відносини своєю чергою є економічної формою розвитку продуктивних сил. Таким чином, у політико-економічній системі фундаментальна структурна залежність має об'єкт-суб'єктну спрямованість «знизу нагору», що веде від продуктивних сил до виробничих відносин і від них – до публічного управління та адміністрування.

Водночас у політико-економічній системі існують залежності й іншого, динамічного порядку, що характеризуються зустрічною, прямо протилежною спрямованістю «згори донизу», яка веде від виробничих відносин до продуктивних сил суспільства [6]. Йдеться, перш за все, про активний вплив виробничих відносин на розвиток індустріальних продуктивних сил, наприклад, у процесі реального підпорядкування праці капіталу, починаючи з простої капіталістичної кооперації та мануфактури у напрямку великого машинного виробництва. Такий зворотний активний вплив виробничих відносин об'єктивно включений у механізм дії закону відповідності виробничих відносин рівню та характеру розвитку продуктивних сил, що охоплює, як відомо, не лише прямі, а й зворотні зв'язки між продуктивними силами та виробничими відносинами. Однак ці питання зворотного активного впливу публічного управління та адміністрування на економічний базис суспільства недостатньо розроблені в літературі.

Класична об'єкт-суб'єктна залежність «продуктивні сили – виробничі відносини – публічне управління та адміністрування» постає як статика соціально-економічної системи, що розкриває її внутрішню структуру на даний момент розгортання історичного процесу. Водночас протилежна за своєю спрямованістю діяльно-практична, суб'єкт-об'єктна залежність «публічне управління – виробничі відносини – розвиток продуктивних сил», утворює динамічну сторону політико-економічної системи. Найповніше вона розкривається

тоді, коли суспільство свідомо використовує об'єктивні економічні закони товарно-капіталістичних виробничих відносин для розвитку продуктивних сил. Це відбувається тоді, коли суспільство виступає як єдиний історичний суб'єкт. Однак практичні дії цього історичного суб'єкта можуть бути різними: він може як відмовитися від реального використання об'єктивних економічних законів, так і, навпаки, свідомо використовувати їх для розвитку своїх продуктивних сил. Тим самим при послідовному розмежуванні структури та динаміки політико-економічної системи історія постає як багатоваріантний процес.

При такому діяльно-практичному підході публічне управління та адміністрування виступає як вихідний пункт динамічної залежності, що діалектично доповнює структурну залежність політико-економічної системи. Реальний політико-економічний зміст громадського управління та адміністрування якраз і полягає в тому, що воно об'єктивно поєднує структурну та динамічну залежності політико-економічної системи, займаючи ключове місце у механізмі їх взаємодії. Насамперед, публічне управління утворює верхній рівень об'єкт-суб'єктної структурної залежності, спрямованої «знизу нагору» тоді, коли воно виражає об'єктивну історичну потребу розвитку продуктивних сил. Але справа не обмежується тим, що публічне управління та адміністрування утворює верхній, кінцевий пункт структурної залежності політико-економічної системи. Виступаючи як кінцевий пункт цієї структурної залежності, публічне управління водночас є вихідним пунктом діяльної динамічної залежності, яка спрямована «зверху-вниз» і реалізується у свідомому використанні об'єктивних економічних законів для розвитку продуктивних сил.

Тим самим завдяки публічному управлінню та адмініструванню структурна залежність діалектично перетворюється на динамічну залежність політико-економічної системи, що охоплює у протилежному напрямі всі її структурні рівні: публічне управління – виробничі відносини – продуктивні сили. Таким чином, у політико-економічній системі механізм взаємодії структурної та динамічної залежностей досягає найвищого ступеня свого розвитку, оскільки «дзеркальна симетрія» повністю розгорнутих структурної та динамічної залежностей, охоплює тут всі три структурні рівні.

Якщо у своїй «верхній» точці цей єдиний ланцюжок залежностей замикається завдяки публічному управлінню та адмініструванню, то її поворот у зворотному напрямку «знизу нагору» пов'язаний з продуктивними силами. Розвиток продуктивних сил постає як кінцевий пункт динамічної залежності, що реалізується у процесі свідомого використання об'єктивних економічних законів. У той же час цей рівень розвитку продуктивних сил, досягнутий у процесі такого повного розгортання динамічної залежності, у свою чергу діалектично стає вихідним пунктом структурної залежності, спрямованої «знизу нагору» у тому сенсі, що продуктивні сили визначають виробничі відносини, і ці виробничі відносини визначають вольові відносини.

Такий зворотний діалектичний перехід динамічної залежності в структурну в «нижній» точці повороту, опосередкований розвитком продуктивних сил, відбувається в будь-якому суспільстві через дію універсального, загальноекономічного закону відповідності виробничих відносин рівню та характеру розвитку продуктивних сил. Навпаки, «верхня» точка повороту цієї історичної спіралі передбачає особливу, історично специфічну політико-економічну систему, представлену державно-капіталістичною моделлю керованого розвитку. Тому така «верхня» точка з'єднання структурної та динамічної залежностей у єдину спіраль керованого економічного розвитку має історично конкретний характер.

Але разом з тим державно-капіталістична модель керованого розвитку має конкретний характер і в тому діалектичному сенсі, що вона передбачає конкретний синтез протилежно спрямованих та повністю розгорнутих динамічної та структурної залежностей політико-економічної системи. Без такого діалектичного синтезу структурна і динамічна залежності носять ще абстрактний, односторонній характер, оскільки порізно кожна з них відповідає лише одній зі сторін єдиної політико-економічної системи.

Ми бачимо, що публічне управління та адміністрування поєднує структурну та динамічну залежності політико-економічної системи в єдиний ланцюг, що виступає в той же час як спіраль свідомо керованого процесу економічного розвитку. Спочатку на своїй «структурній ділянці» цей ланцюг тягнеться «знизу вгору» від досягнутого рівня продуктивних сил до вольових відносин, доходить до рівня публічного управління та адміністрування, повертає та рухається у прямо протилежному напрямку «зверху вниз» від публічного управління через свідоме, цілеспрямоване використання об'єктивних економічних законів для розвитку продуктивних сил. Дійшовши до рівня продуктивних сил, вона знову розгортається в «нижній» точці «знизу нагору», переходячи цим у структурну залежність політико-

економічної системи. Таким чином, єдиний спіралеподібний ланцюжок структурної та динамічної залежностей в процесі економічного розвитку послідовно проходить усі три рівні політико-економічної системи у двох прямо протилежних напрямках.

Це найважливіша перевага державно-капіталістичної моделі керованого розвитку, порівняно з ліберальною моделлю стихійного розвитку економіки. У ліберальній моделі стихійного розвитку єдина історична спіраль структурної та динамічної залежностей охоплює зазвичай фактично лише два рівні економічної системи: продуктивні сили та виробничі відносини, оскільки ліберальне управління економікою практично не бере участь у діалектичному переході структурної та динамічної залежностей політико-економічної системи і тому не опосередковує цей перехід.

З іншого боку, у радянській моделі управління цей спіралеподібний рух історії теж охоплював лише два, але вже інших рівня – державне управління та продуктивні сили. Об'єктивні виробничі відносини тут випадали з єдиної спіралеподібної ланцюга історичного процесу та фактично підмінялися вольовими, командно-адміністративними відносинами. Через згортання товарно-капіталістичних виробничих відносин динамічна залежність не могли досягти у радянській системі свого повного розгортання.

На відміну і від радянської системи, і від ліберальної моделі «дзеркальна симетрія» державно-капіталістичної моделі керованого розвитку означає повне трирівневе розгортання та діалектичний взаємоперехід структурної та динамічної залежностей, що утворюють єдиний спіралеподібний ланцюг свідомо керованого економічного розвитку. Така «дзеркальна симетрія» здатна забезпечити динамічну рівновагу та стійку збалансованість всієї політико-економічної системи.

Навпаки, стихійний характер розвитку виявляється у нерівноважному і внутрішньо нестійкому характері політико-економічної системи, оскільки для ліберальної моделі стихійного розвитку характерна відсутність повної «дзеркальної симетрії», що охоплює всі три структурних рівня. У такій політико-економічній системі «симетрія» здатна охопити в кращому разі лише два структурні рівні, оскільки тут немає єдиного історичного суб'єкта, який свідомо використовує товарно-капіталістичні виробничі відносини для розвитку своїх продуктивних сил. Така наполовину згорнута, неповна динамічна залежність, що історично ще не розкрилася, може охопити лише два структурні рівні політико-економічної системи капіталізму: продуктивні сили та виробничі відносини.

Найяскравіше ця динамічна залежність виявилася ранній щаблі розвитку капіталізму, коли нові на той час виробничі відносини повністю перебудували технологію виробництва у напрямку створення адекватного технічного базису капіталістичного суспільства. Йдеться насамперед про процес реального підпорядкування праці капіталу, який, як відомо, супроводжувався процесом капіталістичного усупільнення виробництва.

Таким чином, якщо, з одного боку, структурна залежність у моделі стихійного розвитку капіталістичної економіки включає всі три структурні рівні, то, з іншого боку, динамічна залежність може охопити не три, а лише два з них – продуктивні сили та виробничі відносини. Водночас верхній рівень, пов'язаний з публічним управлінням та адмініструванням, у ліберальній моделі «провисає» через відсутність керованого розвитку. Тому як вихідний пункт діяльно-активної, динамічної залежності тут безпосередньо виступає не публічне управління, а капіталістичні виробничі відносини. В результаті в ліберальній моделі складається свого роду системна «асиметрія» структурної та динамічної залежностей, оскільки одна з них включає всі три структурні рівні, а інша здатна охопити лише два з них. Ця системна «асиметрія» виявляється у нестабільності ліберальної моделі стихійного розвитку економіки.

На основі порівняльного аналізу темпів зростання китайський економіст Еньфу Ченг показує, що середні темпи зростання Китаю після 1980 року ніколи не були менші ніж на 4% вищими, ніж у країнах «глобальної Півночі», тобто у високорозвинених країнах. Цей розрив має вагомий антициклічний елемент, що має тенденцію збільшуватися під час спаду капіталістичної системи та зменшуватися під час її підйомів. Це говорить про те, що економічне зростання Китаю має важливу автономну складову, що "відокремлює" його від дедалі більш травмуючих криз, що вражають «глобальну Північ» [14]. Така автономна складова дає точне кількісне вираження історичної переваги моделі керованого розвитку, для якої характерне стійке зростання економіки.

Об'єктивний суспільно-економічний лад, який сьогодні називається в КНР «соціалізмом з китайською специфікою», є «змішаною економікою» державного капіталізму, де дуже різноманітні за рівнем розвитку продуктивні сили, де співіснують різні за формами власності

типи господарств і відповідні їм відносини з виробництва та розподілення матеріальних благ. Тому більшість економістів вважають за краще говорити скоріше про державний капіталізм з китайською специфікою, виходячи з того, що основну частку ВВП і більшість робочих місць в країні створює приватний бізнес, а малі та середні приватні підприємства в КНР – це понад 60% ВВП країни і більше 80% робочих місць [26].

У цьому сенсі державний капіталізм об'єктивно означає для сучасної України апробовану світовим досвідом таку перехідну економічну форму, що довела на практиці свою адекватність умовам трансформації командної системи в ринкову економіку [5].

Державний капіталізм успішно вирішив непросте завдання поєднання регуляторних механізмів держави з перевагами конкурентно-ринкового механізму, і вони змогли стати найважливішими елементами нової моделі управління. Така державно-капіталістична модель (а в іншій редакції – «змішана економіка») має продуктивну історичну перспективу завдяки своїй варіативності й мінливості. Природа такої державно-капіталістичної економіки полягає в тому, що вона виступає як перехідна форма між різними полюсами господарського устрою – планом і ринком.

Форми поєднання цих різних за своєю природою елементів у моделі державного капіталізму можуть бути нескінченно різноманітними, сполучатися в різних пропорціях і комбінаціях. Об'єднання ринкових сил і приватної власності з регуляторними силами держави в єдину модель керованого розвитку здатне за сприятливих умов додати державному капіталізму потужного заряду історичного динамізму. Такий синтез протилежностей може стати найважливішим джерелом розвитку країни на шляху технологічної модернізації та структурної перебудови національної економіки.

Необхідність використання в Україні такої моделі на сучасному етапі розвитку визначається такими обставинами. По-перше, історично українській моделі капіталізму передувала не система господарювання з приватними власниками, а індустріально розвинута країна з високомонополізованою економікою, яка могла функціонувати тільки в плановій системі господарювання. Тому використання для такої високомонополізованої індустріальної системи (за відсутності розвинутої фінансової та банківської інфраструктури) державно-капіталістичної моделі в період формування ринкових інститутів є найбільш прийнятним варіантом перехідної економічної форми. Оскільки процес переформатування складової матеріально-речовинної та фінансової структур відповідно до вимог конкурентно-ринкового механізму вимагає певного тимчасового періоду, то для адаптації господарської моделі до ринкових умов функціонування модель державного капіталізму є об'єктивно необхідною. Завершенням формування такої моделі має стати початок стійкого економічного зростання на основі запуску відтворювального механізму промислового циклу.

По-друге, нова технологічна революція приводить до докорінних змін у системі продуктивних сил і передбачає розробку довгострокових цілей в інноваційно-технологічній сфері, успішна реалізація яких без активної участі держави, як показує досвід, є практично неможливою. Ринок з його орієнтацією переважно на поточні результати не може вирішувати такі масштабні й довгострокові завдання.

Варто зазначити, що в науковій літературі глибинні зміни в техніці й технології, що відбуваються нині у світовому господарстві, нерідко зводяться до популярного гасла про прийдешню «цифрову економіку» [7]. При цьому не завжди повною мірою враховується, що сама по собі «цифрова технологія» може стати просто приводом для розмов про чергову «інноваційну модель», мало придатну для реального розвитку країни, якщо вона не розглядається конкретно, в обов'язковому предметному зв'язку, з дійсними можливостями її ефективного застосування і очікуваним впливом на ту чи іншу сферу і на всю економічну систему в цілому.

Цифрові технології дійсно необхідні як основа входження у новий етап індустріалізації через перехід до нової системи продуктивних сил, які, у свою чергу, визначають напрям змін в економічних відносинах. Об'єктивна необхідність такого переходу і створює потребу в програмі нової індустріалізації, що є способом радикального оновлення продуктивних сил в умовах розгортання нової технологічної революції. При цьому впровадження цифрових технологій у сфері управління перетворює прогнозування виробничих і соціальних процесів на найважливіший елемент адекватної організації сучасного конкурентного виробництва.

Отже, сучасна версія державного капіталізму дозволяє використовувати ринкові відносини з активною участю держави в регулюванні господарської системи, у якій стимулюється приватна форма бізнесу при виконанні загальнонаціональних цілей. Як відомо, у радянській економіці використання такої моделі обмежилось відбудовним періодом 1920-х років, а

індустріальна реконструкція радянської економіки пішла в 1930-ті роки за зовсім іншою історичною траєкторією, пов'язаною з утвердженням адміністративно-командної системи управління. Головна проблема пострадянської економіки полягає в тому, що перехід від цієї командної системи до ринкової економіки пішов не шляхом повернення до тієї державно-капіталістичної моделі керованого розвитку (яка дотепер успішно застосовується в Китаї), а в напрямі насадження давно застарілої стихійної моделі, тобто фактично шляхом «дикого», а не державного капіталізму.

В даний час, коли Україна знаходиться в свого роду «точці біфуркації», з якої вона може рухатися далі за декількома напрямками, модель державного капіталізму, що ефективно працює, дозволила б нашій країні перейти, нарешті, з низхідної на висхідну лінію економічного розвитку по шляху Південної Кореї, Тайваню, Сінгапуру та Китаю.

Висновки. Розгляд у статті методологічних засад теоретичного аналізу економічного змісту публічного управління та адміністрування призводить до таких висновків.

1. Політико-економічний зміст публічного управління та адміністрування завжди має конкретно-історичний характер. У процесі історичного поступу він діалектично збагачується новими визначеннями. На цьому історичному етапі розвитку публічне управління та адміністрування покликане економічно реалізуватися у свідомому використанні об'єктивних економічних законів у розвитку продуктивних сил.

2. Сучасним еталоном ефективної політико-економічної системи є «дзеркальна симетрія» її структурних та динамічних залежностей. Така «дзеркальна» симетрія досягається лише тоді, коли спрямована «згори донизу» динамічна залежність включає всі структурні рівні політико-економічної системи у послідовності: публічне управління та адміністрування – об'єктивні виробничі відносини – продуктивні сили суспільства.

3. Якщо один із цих трьох структурних рівнів помітно «провисає» або взагалі випадає з «ланцюжка» динамічних залежностей, система перестає відповідати політико-економічним вимогам сучасного розвитку і виявляється нездатною знаходити адекватні відповіді на історичні виклики.

4. Еволюція публічного управління та адміністрування та його об'єктивного змісту супроводжується історичним розвитком динамічної залежності політико-економічної системи.

5. У процесі стихійного розвитку продуктивних сил, який відбувається під впливом капіталістичних виробничих відносин, динамічна залежність охоплює лише два структурні рівні економічної системи.

6. У сучасній державно-капіталістичній моделі керованого розвитку динамічна залежність здатна охопити всі три структурні рівні, включаючи публічне управління та адміністрування, у процесі свідомого використання об'єктивних економічних законів для розвитку продуктивних сил. Таким чином, відбувається процес послідовного історичного розвитку динамічної сторони політико-економічної системи, що досягає свого найповнішого розгортання в умовах державно-капіталістичної моделі керованого розвитку.

7. Методологічно неправомірно недооцінювати значення динамічної політико-економічної залежності, спрямованої «згори вниз», що висувається на передній план у державно-капіталістичній моделі керованого розвитку.

8. З іншого боку, і структурна залежність, що має протилежну об'єкт-суб'єкту спрямованість «знизу нагору», не відсувається надто далеко. На даному ступені розвитку вона виявляється, насамперед, в об'єктивній історичній необхідності товарно-капіталістичних виробничих відносин та свідомого використання об'єктивних економічних законів капіталізму для розвитку сучасних продуктивних сил. Така діалектична єдність структурної та динамічної сторін політико-економічної системи гармонійно підтримується та відтворюється в процесі керованого розвитку економіки державного капіталізму.

У цій статті позначено лише деякі методологічні основи наукового політико-економічного підходу до аналізу публічного управління та адміністрування, але, зрозуміло, не може бути представлена загалом вся відповідна система категорій. Виклад основного змісту економічної теорії публічного управління та адміністрування, її логічної структури та категоріального апарату виходить далеко за межі окремо взятої статті. Однак у принципі навіть такого контурного методологічного начерку може бути достатньо для постановки цієї теоретичної проблеми та її обговорення у науковій літературі.

Список літератури

1. Бодров В.Г. Інформаційна економіка і публічне управління: теоретико-прикладні аспекти. *Науковий збірник Університету митної справи та фінансів*. 2016. № 2 (15). С. 7–16.
2. Гриценко А.А. Логіко-історичні засади кардинальних економічних змін і переходу до реконструктивного розвитку. *Економіка України*. 2017. № 5. С. 39–57.
3. Гриценко А.А. Наукові засади дослідження комплементарності взаємозв'язку інформаційно-цифрових, економічних і соціальних перетворень: монографія. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». 2021. С. 163-182.
4. Зверяков М.І., Грималюк. А.В. Одеська школа та сучасність. *Економічна теорія*. 2018. № 2. С. 5–21.
5. Зверяков М. І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії. *Економіка України*. 2018. № 10. С. 10–31.
6. Зверяков М.І., Грималюк. А.В. Економічна теорія, державна політика і публічне управління. *Економіка України*. 2019. № 11–12. С. 3–33.
7. Зверяков М.І. Економічний розвиток в епоху становлення «цифрового капіталізму». *Економіка України*. 2020. № 8. С. 3-23.
8. Зверяков М.І. Наукова спадщина А.К. Покритана у світлі сучасних проблем економічної теорії. *Економіка України*. 2021. № 1. С. 84-92.
9. Тарасевич В.М. Про державно-капіталістичної обумовленості інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка України*. 2015. № 11. С. 16-31, № 12. С. 10-25.
10. Bardhan, P. On the Concept of Power in Economics. *Economics and Politics*. 2018. №3. P. 265–277.
11. Vossage, D. General Economic Theory of Francois Perroux. Lahman: University Press of America, 2019.
12. Clegg, S. The Theory of Power and Organization. London: Routledge, 2007.
13. Dugger, W.M. Corporate Power. New York: Greenwood Press, 2018.
14. Enfu Cheng. The Creation of Value by Living Labor: A Normative and Empirical Study. Vol. 2. London and Istanbul: Canut Press, 2019.
15. Galbraith, J.K. American Capitalism: The Concept of Countervailing Power. Boston: Houghton Mifflin Co., 1956.
16. Galbraith, J.K. New Industrial State. Boston: Houghton Mifflin Co, 1967.
17. Galbraith, J.K. Economics and the Public Purpose. Boston: Houghton Mifflin Co., 1973.
18. Galbraith, J.K. The Anatomy of Power. Bungay, Suffolk: Richard Clay Ltd., 1984.
19. Habermas, Ju. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Cambridge, UK: Polity, (1962) 1989.
20. Habermas, Ju. Legitimation Crisis. Cambridge, UK: Polity, 1976.
21. Habermas Ju. Theory of Communication Action: Reason and the Rationalization of Society. Boston, Mass.: Beacon Press, 1984.
22. Harsanyi J. Power in Economics. Harmondworth: Penguin books, 1971.
23. Lukes, S. Power: A Radical View. London: Macmillan, 2019.
24. Papandreou, A. Externality and Institutions. Oxford: Clarendon Press, 1994.
25. Parsons, T. The Social System. London: Routledge, (1951) 2019.
26. Qunhui Huang. China's Industrialization Process. Singapore: Springer Singapore, 2018.
27. Rothschild K. Introduction // Power in Economics. Ed. by K.W. Rothschild. Harmondworth: Penguin, 1983. P. 7 17.
28. Russell, B. Power. London: Routledge, 2020.
29. Schmitt, C. Legality and Legitimacy. Durham: Duke Univ. Press, 2018.
30. Schutz E. Markets and Power. *Journal of Economic Issues*. 1995. Vol. XXIX, No. 4. P. 1147 1170.
31. Takata, Y. Power Theory of Economics. New York: St. Martins Press, 2018.
32. Weber, M. Economy and Society: A New Translation. Harvard: Univ. Press, (1921) 2019.

References

1. Bodrov V.G. (2016). Information economics and public administration: theoretical applied aspects. Scientific collection of the University of Customs and Finance. Dnipro: University of

Customs and Finance. 2 (15). 7–16 [in Ukrainian].

2. Gritsenko A.A. (2017). Logical and historical principles of cardinal economic changes and transition to reconstructive development. *Ukraine economy*. 5. 39–57 [in Ukrainian].

3. Gritsenko A.A. (2021). Scientific bases of research of complementarity of interrelation of information-digital, economic and social transformations. *NAS of Ukraine, SI "Inst. Of Economics. and predicted. NAS of Ukraine"*. 163-182 [in Ukrainian].

4. Zveryakov M.I., Grimalyuk. A.V. (2018). Odesa School and modernity. *Economic theory*. 2. 5–21 [in Ukrainian].

5. Zveryakov M.I. (2018). Theoretical paradigm of sustainable development and Ukrainian realities. *Ukraine economy*. 10. 10–31 [in Ukrainian].

6. Zveryakov M.I., Grimalyuk. A.V. (2019). Economic theory, public policy and public administration. *Ukraine economy*. 11–12. 3–33 [in Ukrainian].

7. Zveryakov M.I. (2020). Economic development in the era of "digital capitalism". *Ukraine economy*. 8. 3–23 [in Ukrainian].

8. Zveryakov M.I. (2021). The scientific heritage of AK is covered in the light of modern problems economic theory. *Ukraine economy*. 1. 84–92 [in Ukrainian].

9. Tarasevich V.M. (2015). On the state-capitalist conditionality of innovation development of the national economy. *Economy of Ukraine*, 11. 16–31, 12. 10–25.

10. Bardhan, P. (2018). On the Concept of Power in Economics. *Economics and Politics*. 3. 265–277.

11. Bocage, D. (2019). *General Economic Theory of Fracois Perroux*. Lahman: University Press of America.

12. Clegg, S. (2007). *The Theory of Power and Organization*. London: Routledge.

13. Dugger, W.M. (2018). *Corporate Power*. New York: Greenwood Press.

14. Enfu Cheng. (2019). *The Creation of Value by Living Labor: A Normative and Empirical Studies*. Vol. 2. London and Istanbul: Canut Press.

15. Galbraith, J.K. (1956). *American Capitalism: The Concept of Countervailing Power*. Boston: Houghton Mifflin Co.

16. Galbraith, J.K. (1967). *New Industrial State*. Boston: Houghton Mifflin Co.

17. Galbraith, J.K. (1973). *Economics and the Public Purpose*. Easton: Houghton Mifflin Co.

18. Galbraith, J.K. (1984). *The Anatomy of Power*. Bungay, Suffolk: Richard Clay Ltd.

18. Habermas, Ju. (1962) 1989. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, UK: Polity.

20. Habermas, Ju. (1976). *Legitimation Crisis*. Cambridge, UK: Polity.

21. Habermas Ju. (1984). *Theory of Communication Action1: Reason and the Rationalization of Society*. Boston, Mass.: Beacon Press.

22. Harsanyi J. (1971). *Power in Economics*. Harmondworth: Penguin books.

23. Lukes, S. (2019). *Power: A Radical View*. London: Macmillan.

24. Papandreou, A. (1994). *Externality and Institutions*. Oxford: Claredon Press.

25. Parsons, T. (1951). 2019. *The Social System*. London: Routledge.

26. Qunhui Huang. (2018). *China's Industrialization Process*. Singapore: Springer Singapore.

27. Rothschild K. (1983). Introduction // *Power in Economics*. Ed. by K.W. Rothschild. Harmondworth: Penguin. 7–17.

28. Russell, B. (2020). *Power*. London: Routledge.

29. Schmitt, C. (2018). *Legality and Legitimacy*. Durham: Duke Univ. Press.

30. Schutz E. (1995). Markets and Power. *Journal of Economic Issues*. Vol. XXIX.4. 1147–1170.

31. Takata, Y. (2018). *Power Theory of Economics*. New York: St. Martins Press.

32. Weber, M. (1921) 2019. *Economy and Society: A New Translation*. Harvard: Univ. Press.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2022

Прийнята до публікації 25.06.2022